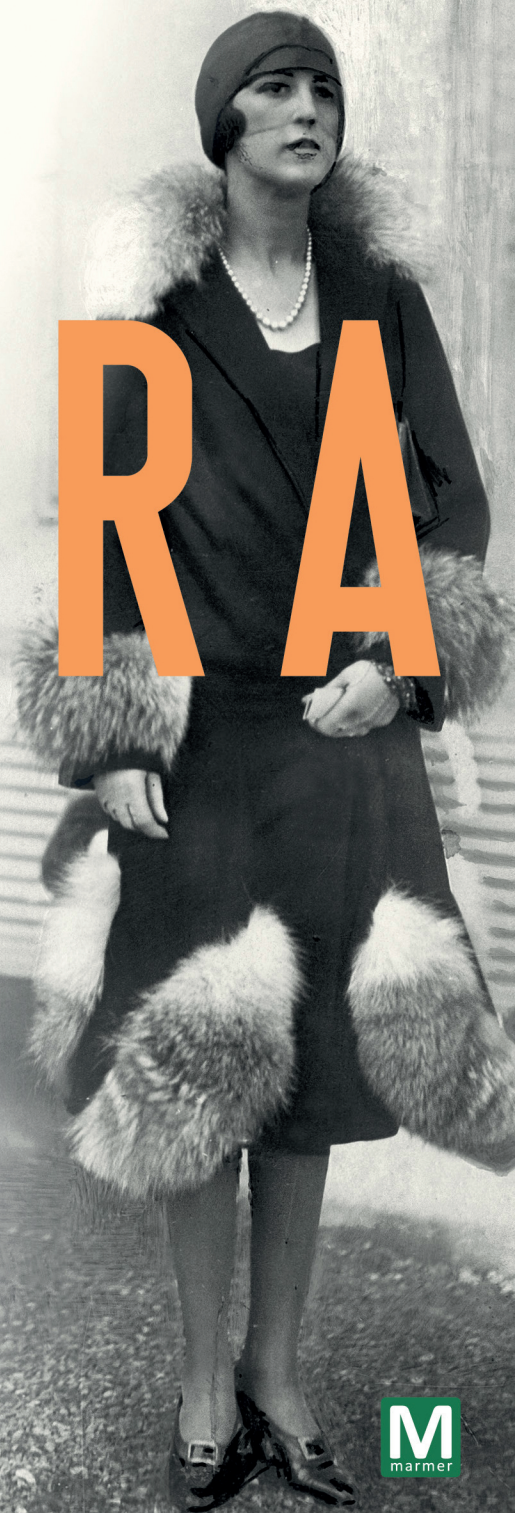

NUALA
O'CONNOR

NORA

VROUW
en
muze
van

JAMES
JOYCE

Nora
vrouw en muze van James Joyce

Nuala O'Connor

*Nora
vrouw en muze van
James Joyce*

Uit het Engels vertaald door Jetty Huisman

INKIJKEXEMPLAAR

Zoals altijd voor Finbar

INKIJKEXEMPLAAR

Waar jij ook bent zal het Ierland voor me zijn.

—James Joyce, *Alphabetical Notebook*, trefwoord 'Nora'

Maar de mens wordt tot moeite geboren, gelijk de vonken omhoog vliegen.

—Job 5:7

MUGLINS

Dublin

16 JUNI 1904

We lopen langs de Liffey tot aan Ringsend. De rivier stinkt als een pispot die zijn drek in de zee loost. Bij een muur staan we stil; Jim lijkt wel een Zweed, met zijn matrozenpet. Ik draag mijn breedgerande strohoed, in een poging het provinciale van me af te werpen.

‘Daar heb je de Muglins Rocks’, zegt Jim, naar zee wijzend. ‘Ze hebben de vorm van een vrouw die op haar rug ligt.’

Hij kijkt me slinks aan, of ik zijn bedoeling heb opgepikt. Dat heb ik en dan botsen onze monden op elkaar en is het een en al gezwollen tongen, druipend spuug, onze bovenlijven tegen elkaar aan gedrukt en een nauw samengebald gevoel tussen mijn benen. Zijn handen dwalen over het lijfje van mijn jurk, ze knijpen en mijn adem stukt.

‘O Jim’, is alles wat ik uit kan brengen, en ik stap bij hem weg.

‘Jij kent geen natuurlijke schaamte, Nora’, zegt hij, en hij heeft zijn ding uit zijn broek gehaald en komt op me af, met in zijn hand de eenogige *maneen* waar hij ongetwijfeld dol op is. Ik vind het eruitzien als een pruim in een strak jasje.

‘Geen natuurlijke schaamte?’ zeg ik. ‘Maak me nou niet boos.’

Denk je dat ik, omdat ik een vrouw ben, niks zou voelen, zou willen, zou weten?’ Maar ik duik even met mijn neus in zijn hals om zijn geur van verschaalde porter en citroenzeep beter op te snuiven. Iets gloednieuws voor me.

Jim knijpt zijn ogen tot spleetjes en glimlacht. Ik kniel voor hem op de grond, mijn gezicht voor zijn zachte maneen, en kijk naar hem op; Jim buigt zijn hoofd om beter te kunnen zien hoe mijn mond zich eromheen sluit. De smaak is zoutig en warm, hij voelt dik en dierlijk aan. Ik zuig, heel even maar, dan trek ik me terug en geef er over de hele lengte kusjes op. Ik kom overeind.

‘Zo,’ zeg ik, ‘dat is net zo’n schaamteloze kus als die van Judas, en zeg niet dat dit niet precies is wat je wou, Jim Joyce.’

Een kreun. Hij wil dat beetje meer, natuurlijk, maar dit moet genoeg zijn voor vandaag, op onze eerste keer uit wandelen samen. We kussen weer en hij draalt in mijn mond, wil de smaak van zichzelf op mijn tong proeven. Zijn handen betasten me overal, voor en achter. O, hij weet niet van ophouden. Vandaar dat ik zijn gulp maar openknoop, mijn hand in zijn onderbroek steek en mijn koele vingers om dat warme daar vouw. Hortende adem. Ik help hem langzaam, langzaam, snel tot hij voldaan is, en mijn vuist warm en vochtig van hem.

‘Je hebt vandaag een man van me gemaakt, Nora’, zegt Jim, een liefkozend gefluister, en ik glimlach. Het gebeurt niet vaak dat een man zoiets zegt, en ik voel een klein beetje macht in me opkomen, een klein beetje vreugde.

Ik veeg me af aan mijn zakdoek en Jim maakt zijn kleren in orde. Ik steek mijn hand uit en Jim pakt hem vast. Samen lopen we verder.

THROWAWAY

Finn's Hotel, Dublin

20 JUNI 1904

Een paard dat Throwaway heet, heeft de Gold Cup op Ascot gewonnen. Dat wordt me verteld door een man wiens hotelkamer ik schoonmaak. De man hoort niet in de kamer te zijn als ik er ben. Of ik hoor er niet te zijn wanneer hij er is. Het een of het ander. Alleen ben ik zo geschrokken van wat hij aanheeft dat mijn hersens niet kunnen beslissen welk van de twee. De man draagt alleen een onderhemd en ook al is dat lang, kennelijk heeft hij geen onderbroek aan, en toch praat hij tegen me alsof hij gekleed is in een driedelig pak en nog een hoed ook. Ik sta daar als een *óinseach* met een poetslap in de ene en een pot bijenwas in de andere hand en probeer hem niet aan te gapen.

‘Throwaway!’ zegt de man. ‘Dat geloof je toch niet?’

De man klinkt niet Iers. Misschien is het een Engelsman. Of een Amerikaan zelfs. Zijn armen zijn wit onder een vacht van zwarte haren. De slierten zijn zo lang dat je ze wel kan vlechten. Zijn gezicht staat somber en hij heeft iets van een Vader van Smarten. Zijn blote benen zijn krom en dik, als die van een baby. Ik voel een blos naar mijn wangen vliegen, dus ik keer de man mijn rug toe en zoek een plek waar ik mijn poetslap en boenwas kwijt kan.

‘Een outsider van twintig tegen één, verdomme’, brult hij, en ik schrik me rot. ‘En al mijn geld weggegooid aan die rotknol van een Sceptre.’

Hij lacht maar het klinkt vreugdeloos. Dan is hij stil en ik hoor een klik; als ik mijn hoofd omdraai zie ik dat de man met een scheermes in zijn polsen staat te kerven.

‘Sir, sir!’ schreeuw ik.

Maar hij blijft maar in zijn arm snijden tot er bloed uit komt en ik ren op hem af. Eerlijk gezegd is het niet eens genoeg om het keltje van een klokjesbloem mee te vullen, maar hij houdt zijn druppelende pols omhoog en huilt en siddert alsof hij op het punt staat dood te gaan. Ik pak zijn bevende armen beet en laat hem op het bed zitten. Dan spurt ik weg om de portier te halen, want die weet vast wel wat te doen. Maar als ik de achtertrap van Finn’s Hotel af dender, hoor ik een stem me naroeven, met een lang, kakelend gelach: ‘Throwaway gaat ervandoor! Throwaway gaat ervandoor!’ Ik doe de achterdeur open, en in mijn schort, muts en de rest zet ik het op een rennen tot ik geen stap meer kan zetten. Bij de kademuur van de Liffey komt mijn maag omhoog, ik spuug mijn ontbijt in het water en kijk hoe het naar zee wegdrijft.

Ierland

Finn's Hotel, Dublin

16 JULI 1904

Voor Jim ben ik Ierland.

Ik ben eilandvormig, zegt hij, groot als het land zelf, klein als de Muglins, een vrouw op haar rug, gespreid en hongerig, wachtend op haar minnaar. Ik ben kalksteen en gras, heide en graniet. Ik ben oprijzende borsten en gespleten vallei. Ik ben de regendruppels die doordrenken en de zee die de kust omrandt.

Jim zegt dat ik harp en klavertje drie ben, stam en koningin. Ik ben hoogkruis en gekroond hart, vastgehouden met twee handen. Ik ben turf, zegt hij, en veenpluis. Ik ben de zon die de maan aan een touw optrekt om haar te laten glimlachen over het Maamturk-gebergte.

Jim noemt me zijn Slaapoojie. Zijn Eekhoorn-meisje, als in het stuk van Ibsen. Ik ben piratenkoningin en veedief. Ik ben zijn lieve kleine deugniet. Ik ben, zegt hij, zijn kastanjebruine stroper. Ik ben zijn achtbare brandgans, zijn *barnacle goose*.

'Nora,' zegt Jim, 'jij bent lettergreep, woord, zin, frase, alinea en bladzijde. Jij bent vette vocalen en sussende sisklanken.'

'Nora,' zegt Jim, 'jij bent verhaal.'

GANS

Galway

21 MAART 1884

Ik werd geboren in het werkhuis van Galway. Ze noemden me Nora Joseph Barnacle.

Mammie was ongetrouwd en al zesentwintig toen papa haar tot een huwelijk wist te verleiden met de belofte dat hun leven zo zou bloeien en rijzen als het brood dat hij voor de kost bakte. Maar het enige wat opbloeide was mammies buik, en alles wat oprees was papa's hand naar zijn bakkes met het ene glas na het andere. Toen ik drie was en mijn zusjes, een tweeling, werden geboren, stuurde mammie me naar haar eigen moeder, oma Healy, in haar rustige huisje in Whitehall.

‘Dat je een Barnacle bent valt niet te verhelpen,’ zei oma, ‘maar wees altijd trots op je Healy- en Mortimerkant.’

Maar toch, toen ik groter werd vertelde ze me zelfbedachte verhaaltjes, bij brood met boter en bittere thee.

‘Je bent een zeevogel, Nora Barnacle. Geboren uit een schelp.’ Ze keek naar me over de rand van haar porseleinen theekopje.

‘Niet uit een ei, oma, zoals andere vogels?’

‘Nee, helemaal niet uit een ei, *loveen*. Uit een schelp. Want de *barnacle* is een zeldzame tovergans.’

‘Ik hou van tovenarij.’ Ik probeerde slokjes van mijn thee te nemen zoals oma dat deed, gretig maar elegant. ‘Waar komt die schelp dan vandaan?’ vroeg ik.

Oma boog zich dichterbij me toe, brak een stukje rozijnenkoek in tweeën en stopte de helft ervan in mijn mond. Kauwend op de andere helft keek ze over mijn hoofd heen uit het raam, naar Whitehall, alsof ze mij vergeten was.

‘Die schelp, oma?’

‘Nou, meissie, dat is wel het apartste van alles. De schelp waar jij uit kwam, groeide als een vrucht aan een tak van een edele boom die aan de oever van de baai van Galway stond. Die schelpvrucht werd zwaarder en zwaarder, tot hij in zee viel. Daar baadde hij in het zoute water, tot hij bij Salthill aan land dobberde.’

‘Bedoelt u óns Salthill, waar we altijd over de boulevard lopen?’

‘En nergens anders.’

Ik zat voor oma en stelde me een parelmoeren schelp op het strand voor, net zo gebobbeld als de trompetschelp die ik van oom Tommy had gekregen.

‘Ga nou door, oma. Vertel verder.’

‘Die prachtige schelp barstte open op het kiezelstrand van Salthill en er zat een baby in met donker haar, heel rustig en nieuwsgierig. De baby glimlachte almaar en ze had één afhangend ooglid, wat haar een wijze en gewijde aanblik gaf.’ Oma boog zich voorover en legde een koele vinger op mijn ooglid.

‘Ik.’

‘Ja, mijn schattige Nora, dat was jij.’ Oma zette haar kopje neer.

‘Die dag liep je moeder over de boulevard bij Salthill en toen ze die mooie schelp zag, stapte ze het strand op. Ze klapte in haar handen toen ze een baby in de schelp zag liggen die naar haar glimlachte. Zo blij was ze. Je moeder tilde je op en nam je mee naar huis, haar kleine barnacle-gansje.’

Ik leunde achterover in mijn stoel. Ik bracht het porseleinen kopje naar mijn mond en liet mijn tong branden aan de thee.

‘Wat heb ik een moeite gedaan om geboren te worden’, zei ik. ‘Uit een boom vallen, op de golven dobberen, op de kust aanspoelen en uit een schelp breken om door mammië opgeraapt te worden.’

En dat alleen maar om als een gans op de markt te worden verkocht, denk ik nu. Was het niet beter geweest als ik op een natuurlijkere manier was gekomen, vraag ik me af, als ik minder opvallend mijn entree in het gezin had gemaakt? Als dat me was gelukt, dan had mammië me misschien niet aan oma weggegeven. Als dat me was gelukt, dan woonde ik misschien nog bij mijn zusjes en broertje en maakte ik nog deel uit van het familieleven aan Bowling Green. Misschien, als ik natuurlijker ter wereld was gekomen, zou mammië echt van haar goosën houden.

HARTENBALSEM

Finn's Hotel
AUGUSTUS 1904

Maandag. Ik lig in bed en denk aan Jim terwijl ik er al uit hoor te zijn, met mijn schort aan en mutsje op. Maar wat kan het mij schelen, ik sta pas op als ik mijn fantasieën heb uitgespeeld. Mijn handen dwalen onder mijn nachthemd, ik laat een vinger in mijn spleetje glijden en druk aan; ik kneed mijn tietjes en strijk met vlakke hand over mijn tepels, waarbij ik Jims lieve gezicht onafgebroken in gedachten houd. Voor meer heb ik geen ruimte in mijn hoofd.

Gisteravond toen we naar Ringsend wandelden, vertelde hij me dat een dame die hij kende hem *farouche* noemde; ongetwijfeld zo eentje met geld.

‘Farouche, Jim?’

‘Wild, ongetemd.’

Het woord leek hem te kwetsen. ‘Maar is dat ongetemde niet een van je beste eigenschappen?’ vroeg ik. ‘Maakt dat je niet tot de man die je bent?’

En toen duwde hij me tegen een muur en fluisterde telkens mijn naam in mijn oor en alle namen die hij voor me heeft: Gansje, Slaapoogje, Deugniet.

Hij zei: ‘Je wordt mijn neukvogeltje’, en toen ik dat hoorde kon ik niet meer denken en kuste ik hem met al het felle vuur van mijn lichaam.

Jim zegt dat ik hem brieven moet schrijven, maar op papier komen mijn gedachten stroef over; ik schrijf niet graag, de woorden vloeien niet uit mijn pen zoals bij hem. Net als de meeste mensen ben ik op mijn twaalfde van school gegaan, en sindsdien heb ik niet meer dan een paar regels hoeven schrijven. Maar Jim wil weten waar ik aan denk als we niet bij elkaar zijn, om onze band te versterken, maar het lijkt of ik alleen maar aan hem kan denken, en wil hij echt brieven lezen die over hemzelf gaan? Misschien ook wel.

Ik glip uit bed, pak mijn papier en een boek om me te helpen de brief te schrijven; dat heb ik nodig, heus, want ik weet niet wat te zeggen en zit hier op mijn vingers te bijten en naar een leeg vel te koekeloeren. Na veel gekrabbel en verkreukelen van mislukte blaadjes weet ik een paar regels neer te pennen:

Liefste Jim,

’s Nachts vliegt mijn ziel van Leinster Street naar Shelbourne Road om zich met de jouwe te verstrengelen. Jim, ik verdraag het niet van je gescheiden te zijn, en elke minuut van ieder uur dat ik voor mijn werk bedden opmaak of loop te bedienen, roep ik je in gedachten op en liefkoos ik je, alsof mijn hart opdroogt zonder jou: de balsem die het soepel houdt. Dit is liefde, Jim, die standvastig, verterend en waar is, en vanavond zal ik je weerzien, mijn lieveling, en dan verheugen we er ons hand in hand over dat we elkaar gevonden hebben uit al die mensen in Ierland. Ik prijs de dag dat je me aansprak op Nassau Street, met je serieuze gezicht, je matrozenpet en je vieze schoenen, en ik dank Onze-Lieve-Vrouwe dat ik direct aan je nette manieren kon merken dat je een goede man bent. En ik prijs de dag dat we voor het eerst samen gingen wandelen: de zestiende juni staat in mijn ziel

*gegrift. Ik ben eenzaam zonder jou, Jim, weet dat ik voor altijd
de jouwe ben,
Nora*

Ik schiet snel mijn uniform aan en ga er als de wedeweerga vandoor om op tijd te zijn voor de post, want ik wil dat Jim vanochtend nog mijn woorden leest; ik hoop dat hij ze mooi vindt. Hij heeft gelijk over dat opschrijven, ik voel me inderdaad dichterbij hem nu. De brieven zijn als hartenbalsem.